

HAMOKED
CENTER FOR
THE DEFENCE OF
THE INDIVIDUAL

המוקד להגנת הפרט

مركز الدفاع عن الفرد

רחוב אבו עוביידה 4
ירושלים 97200
טל. 02.6283555
פקס. 02.6276317

شارع أبو عبيده ٤
ألقدس ٩٧٢٠٠
هاتف. ٠٢. ٦٢٨٣٥٥٥
فاكس. ٠٢. ٦٢٧٦٣١٧

mail@hamoked.org.il
www.hamoked.org.il

27.1.2015

דו"ח על הפרות זכויות אדם שביצעה ישראל בקיץ 2014

דו"ח זה, המוגש לצוות החקירה של האו"ם בנושא מלחמת עזה 2014, מתמקד בחמישה תחומים בהם טיפל המוקד להגנת הפרט בנושא הפעולות שנקטה ישראל כנגד האוכלוסייה הפלסטינית בשטחים הכבושים במהלך הלחימה ברצועה, לפני ולאחריה: איתור עצורים, הזכות לחופש התנועה, זכויות כלואים, הריסות בתים עונשיות וכבוד המת. הדו"ח סוקר את הפרות זכויות האדם שביצעה ישראל בכל אחד מהתחומים הללו, בהתבסס על מידע שהצטבר במוקד החל מיום 13.6.2014, אז נודע דבר חטיפתם של שלושה נערים ישראלים בגדה המערבית. אין בדוח זה משום סקירה מקיפה על כלל הפרות זכויות האדם שביצעה ישראל בשטחים בתקופה זו.

איתור עצורים מהגדה המערבית

ביום 13.6.2014, עם היוודע דבר חטיפתם של שלושה נערים ישראלים בגדה המערבית, הכריזה ישראל על מבצע "שובו אחים" לאיתור החטופים, במהלכו פשט הצבא על ערי הגדה ועל הכפרים שם ועצר – על פי הדיווחים בתקשורת הישראלית – למעלה מ-400 פלסטינים.¹ למרות חובתן החוקית של הרשויות להודיע לאלתר למשפחות העצורים על מקום המעצר – חובה המעוגנת גם בחקיקה הצבאית, החלה בשטחים הכבושים, וגם בחקיקה הישראלית, בפקודת בתי הסוהר ובפקודת המשטרה – מידע בדבר מעצרו ומקום החזקתם של העצורים לא נמסר למשפחות. גם הפעם – כמו תמיד מאז הקמתו בשנת 1988 – פעל המוקד להגנת הפרט מול הצבא כדי לקבל מידע עדכני אודות מקומות הכליאה בהם מוחזקים הכלואים ולמסרו למשפחות, בזמן קצר ככל האפשר.

בין ה-13.6.2014, היום בו החל המבצע, ועד ל-30.6.2014, היום בו נמצאו גופותיהם הירויות של הנערים החטופים, טיפל המוקד ב-361 פניות חדשות לאיתור עצורים מהגדה המערבית; 157 מהפניות הללו עסקו במעצרים שבוצעו בנפת חברון. מניין הפניות החדשות לאיתור עצורים הוסיף להיות גבוה מהרגיל גם בחודשים יולי ואוגוסט 2014, עת נמשכו החיפושים אחר שני החשודים בחטיפה, ועמד על 291 ו-324 בהתאמה. לשם השוואה, במהלך ששת החודשים שקדמו למבצע, עמד ממוצע הפניות החדשות שהתקבלו במוקד לאיתור עצורים מהגדה על 260 בחודש.

מרבית הפלסטינים שנעצרו במבצע "שובו אחים" הוחזקו, או שעודם מוחזקים במעצר, מתוקף צווי מעצר מינהלי אינדיבידואליים – ללא הכרעה שיפוטית, ללא כתב אישום וללא משפט. מנתונים חודשיים שמקבל המוקד להגנת הפרט משירות בתי הסוהר בישראל, ניתן לראות כי בחודשים יוני-יולי 2014, במסגרת המבצע הצבאי, זינק מספרם של הפלסטינים המוחזקים בישראל מכוח צו מעצר מינהלי בלמעלה מפי שניים: בעוד שבתחילת יוני עמד מספרם על 201, בתחילת אוגוסט הגיע מספר העצורים המינהליים ל-449. מספר הפלסטינים שמערכת הביטחון מחזיקה במעצר מינהלי המשך להאמיר גם במהלך חודש אוגוסט, אם כי באופן

¹ מרבית המעצרים בוצעו עד ליום 23.6.2014; ר' אור היר, "היום ה-12 למבצע שובו אחים: עד כה נעצרו 354 פלסטינים", נענע10, 24.6.2014; לצפייה:

<http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=1064473>

מתון יותר. זאת, בניגוד למגמת הירידה במספר העצורים המינהליים שהסתמנה בתקופה המקבילה שנה קודם לכן, אז עמד מספרם על כ-140, המספר הנמוך ביותר בשבע השנים האחרונות.

מספר העצורים המינהליים המוחזקים בבתי הכלא בישראל²

2014			2013		
עצורים מינהליים	נכון ליום	חודש	עצורים מינהליים	נכון ליום	חודש
157	2.1.2014	ינואר	178	1.1.2013	ינואר
174	6.2.2014	פברואר	170	12.2.2013	פברואר
184	5.3.2014	מרץ	168	5.3.2013	מרץ
189	6.4.2014	אפריל	167	2.4.2013	אפריל
197	11.5.2014	מאי	156	6.5.2013	מאי
201	3.6.2014	יוני	148	2.6.2013	יוני
381	6.7.2014	יולי	137	1.7.2013	יולי
449	5.8.2014	אוגוסט	134	6.8.2013	אוגוסט
478	7.9.2014	ספטמבר	138	10.9.2013	ספטמבר
470	1.10.2014	אוקטובר	135	1.10.2013	אוקטובר
457	6.11.2014	נובמבר	152	5.11.2013	נובמבר
470	7.12.2014	דצמבר	145	11.12.2013	דצמבר

איתור עצורים מרצועת עזה

במהלך המתקפה הקרקעית של הצבא הישראלי על רצועת עזה בקיץ 2014 – במסגרת המלחמה שישראל מכנה "מבצע צוק איתן" – עצר הצבא הישראלי בעזה מאות פלסטינים. 3 רבים מהם הועברו לחקירה במתקנים בשטח ישראל, מבלי שנמסרה למשפחותיהם הודעה בדבר מעצרו ומקום החזקתם. כפועל יוצא, נותרו העצורים ללא קשר עם העולם החיצון, כשהם חשופים לפגיעה מתמשכת בזכויותיהם – בהן הזכות להליך הוגן, הזכות לתנאי כליאה נאותים והזכות לחופש מעינויים ומיחס משפיל ובלתי אנושי.

ביום 28.7.2014 הגיש המוקד להגנת הפרט עתירה לבג"ץ, לצו הביאס קורפוס, בשמן של חמש משפחות מהרצועה, שיקריהן נעלמו, ודרש כי בית המשפט יורה למדינה לקיים את חובתה לרשום את העצורים ולהודיע למשפחות היכן הם

² הנתונים (מטעם שירות בתי הסוהר) כוללים גם עצורים המוחזקים בכלא "עופר", הממוקם בגדה המערבית. הכלואים הפלסטינים מוחזקים ברובם המכריע בבתי כלא בשטח ישראל, תוך הפרה של המשפט הבינלאומי.

³ על פי דיווח בעיתונות הישראלית, מתחילת המהלך הצבאי על הקרקע ביום 17.7.2014 ועד ליום 24.7.2014 נעצרו ברצועה כ-270 פלסטינים, ור' גילי כהן, עמירה הס, "העצורים העזתיים של 'צוק איתן' ממתנינים לסינון בשדה תימן", **הארץ**, 25.7.2014; לצפייה:

<http://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2387341>

מוחזקים.⁴ בנסיבות המתקפה על הרצועה היתה למידע זה חשיבות מיוחדת, שכן, אם אדם אינו מוחזק במעצר, ייתכן שהוא בגדר נעדר ואולי הוא זקוק לחילוץ לאחר שנפצע או נקבר תחת ההריסות. מרכז השליטה הצבאי (משל"ט כליאה), שהוא הכתובת לבירורים אודות מקום החזקתם של מי שנעצרו על ידי הצבא, סירב להשיב לפניות המוקד בעניין הכלואים מרצועת עזה. בעקבות העתירה, מסרה המדינה את המידע אודות העצורים מעזה ששמותיהם נזכרו בה ומשל"ט הכליאה החל למסור תשובות לפניות שהועברו אליו בעניינם של אנשי עזה, אולם רק מי ששמו הוזכר בפנייה.

במשך שבועות ארוכים פעל המוקד בניסיון לברר את זהותם של כלל הפלסטינים שנעצרו על ידי הצבא ברצועה ולהתחקות אחר קורותיהם. בשל השינוי במעמד הרצועה מאז ההתנתקות בשנת 2005, סירבה ישראל למסור פרטים אודות העצורים ששמותיהם לא היו בידי המוקד, לא על מתקני המעצר בהם הם מוחזקים ולא על הבסיס המשפטי להחזקתם. עתירה שהגיש המוקד, בדרישה לפרסום שמותיהם של כל העצורים מרצועת עזה המוחזקים על ידי הצבא בישראל, נמחקה, לאחר שבית המשפט גיבה את עמדת המדינה ואף ביקש לדעת "היכן כתובה הזכות הבסיסית [לקבל הודעה בדבר מקום החזקתו של אדם] בזמן מלחמה?".⁵

עם הסגת הכוחות הקרקעיים הישראליים מהרצועה, פנה המוקד לצבא בבקשה לפי חוק חופש המידע, לקבל נתונים על המעצרים שביצעה ישראל ברצועת עזה בתקופה זו. על פי הנתונים שהועברו למוקד, במהלך הפלישה הקרקעית עצר הצבא הישראלי 159 פלסטינים בתחומי רצועת עזה והעבירם לישראל. עצורים שלא הוחזרו לעזה תוך זמן קצר, הוחזקו בישראל מכוח חוק כליאתם של "לוחמים בלתי חוקיים". הצבא מסר, כי שלושת מתקני הכליאה הזמניים שהוקמו בזמן הלחימה נמצאו בתחומי ישראל, הוחזקו בהם פחות עצורים ממה שמאפשר התקן והם פורקו עם סיום המבצע. הצבא הוסיף, כי במהלך הלחימה הוחזקו שלושה עצורים בבתי חולים בישראל. עוד הודיע הצבא כי אינו מחזיק עוד בפלסטינים מעזה שנעצרו בזמן הלחימה וכי מידע נוסף בנוגע לעצורים מעזה יש להפנות אל שירות בתי הסוהר (הכוונה, כי יש עצורים מעזה בישראל אלא שהם מוחזקים במתקני הכליאה של שירות בתי הסוהר).⁶

לא כל השאלות שהמוקד הפנה לצבא זכו למענה. בין היתר, לא מסר הצבא מידע על סך העצורים מעזה, המתייחס גם למי שהוחזקו בתחומי רצועת עזה, וכן סירב להשיב על שאלות הנוגעות לחקירת העצורים "מחשש לפגיעה בביטחון המדינה".⁷

הזכות לחופש תנועה

בעקבות חטיפתם של שלושת הנערים הישראלים, ב-12.6.2014, הטילה ישראל הגבלות תנועה גורפות ושרירותיות על האוכלוסייה האזרחית בגדה המערבית. תחילה, אסרה ישראל על יציאה לחו"ל של פלסטינים מחברון שגילם מתחת ל-50,

⁴ בג"ץ 5226/14, אבו רידה ואח' נ' צבא הגנה לישראל ואח' (2014); לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158590.pdf>

⁵ בג"ץ 5243/14, המוקד להגנת הפרט נ' צבא הגנה לישראל, פרוטוקול דיון, 4.8.2014; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158576.pdf>

⁶ מכתב מיום 23.12.2014 ממדור פניות הציבור, חטיבת דובר צה"ל, למוקד להגנת הפרט; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158578.pdf>

⁷ שם.

וזאת מבלי לפרסם את הצו או ההנחיה בנדון ומבלי לקצוב את האיסור בזמן.⁸ בהמשך, נאסרה היציאה מהגדה לחו"ל על אלפי פלסטינים מכל חלקי הגדה המערבית. במרבית המקרים מדובר היה בפלסטינים המתגוררים בחו"ל אשר הגיעו לביקור משפחתי בגדה במהלך חודש הרמדאן (שהחל ביום 29.6.2014) ולקראת עיד אל-פיטר, וכאשר ביקשו לצאת מהגדה לירדן בדרכם חזרה לבתיהם, דרך גשר אלנבי (פתח היציאה היחידי מהגדה המערבית לחו"ל), מנעה ישראל את מעברם. משפנו אותם אנשים למת"ק (מינהלת התיאום והקישור), בבקשה לברר את פשר איסור היציאה, נמסר להם כי הם "מנועי יציאה" עד ליום 1.8.2014. משפנו שוב לבירור במת"ק, לאחר ה-1.8.2014, נאמר כי המניעה תוסר רק ביום 1.9.2014. כך מסרו פונים רבים למוקד עת פנו לבקש סיוע כדי לצאת לחו"ל.

ביום 24.8.2014 מסר סא"ל ויסאם חאמד מהמינהל האזרחי לנציגת המוקד להגנת הפרט, כי הוסרה המניעה הגורפת על יציאה לחו"ל, ואף נקב במספר הפלסטינים עליהם הוטלה מניעה זו בעקבות חטיפת הישראלים – 30,000. מספר דומה נמסר לעיתונות מפי "מקור ישראלי" כשבוע קודם לכן, אז דווח בתקשורת בישראל על "רשימה חדשה של 27 אלף מנועי יציאה לפחות".⁹

במענה לפניית המוקד בדבר הטעם להטלת המניעה על יציאה לחו"ל והסמכות מכוחה הוטלה, הכחיש קצין פניות הציבור במינהל האזרחי כי מדובר היה במניעה גורפת על יציאתם של פלסטינים מהגדה לחו"ל. לדבריו, " ... במסגרת מבצע 'שובו אחים', אכן הוזנו מניעות יציאה לחו"ל לתושבי איו"ש", אולם הדבר נעשה "באופן פרטני ובהתאם לקריטריונים מקצועיים-ביטחוניים". קצין פניות הציבור אף הוסיף, כי "עם שיפור המצב הביטחוני, בוצע תהליך של הסרת מרבית המניעות האלו ע"י גורמי הביטחון", וגם זאת – "לאחר בחינה פרטנית".¹⁰

תשובת המינהל האזרחי מחזקת את טענת המוקד, לפיה ישראל נקטה בצעד של ענישה קולקטיבית פסולה, שכן אין זה סביר כלל ועיקר שגורמי הביטחון יצליחו לבחון – באופן "פרטני" ובין לילה – את עניינם של 30,000 פלסטינים, הן בעת הזנת המניעה והן בעת הסרתה.¹¹ כתוצאה מהחלטה של המניעה הגורפת, נשללה באופן מוחלט זכותם של אלפי בני אדם לחופש תנועה מארצם לארצות אחרות; זכויות יסוד אחרות, ובהן הזכות לחופש העיסוק והזכות לחיי משפחה, נפגעו באופן אנוש. לפי נתוני מינהלת המעברים במשטרה הפלסטינית, מיום 13.6.2014 ועד ליום 13.8.2014 הוחזרו מגשר אלנבי בשל מניעה ביטחונית לא פחות מ-3,393 פלסטינים שניסו לצאת לירדן.¹² לשם השוואה, במהלך שנת 2013 כולה, הוחזרו מהגשר 1,266 פלסטינים שהרשויות הישראליות מנעו את יציאתם לירדן.¹³

⁸ הגבלה זו הוסרה בלילה שבין 28.6.2014 ל-29.6.2014 – כך על פי מכתב ששלחה ביום 29.6.2014 עו"ד יעל מורג יקו-אל, עוזרת לפרקליט המדינה, למוקד להגנת הפרט, בעקבות בג"ץ 4554/14, אלעואודה ואח' נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית (2014).

⁹ עמירה הס, "ישראל מונעת מאלפים מתושבי הגדה המערבית לצאת לירדן", הארץ, 19.8.2014; לצפייה: <http://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2409489>

¹⁰ מכתב מיום 1.10.2014 מסרן אלירן ששון, קצין פניות הציבור במינהל האזרחי, למוקד להגנת הפרט; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158641.pdf>

¹¹ מכתב ברוח זאת נשלח ביום 5.10.2014 מהמוקד להגנת הפרט לסרן אלירן ששון, קצין פניות הציבור במינהל האזרחי; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158643.pdf>

¹² המידע נמסר על ידי נציבות זכויות האדם של האו"ם במסגרת ישיבת עבודה (Protection Cluster Working Group) שהתקיימה ביום 28.8.2014, ובה נכח גם נציג מטעם המוקד להגנת הפרט.

¹³ ר' לעיל, הי"ש 9.

זכויות כלואים

ביום 15.6.2014, זמן קצר לאחר היוודע דבר חטיפתם של הנערים הישראלים, הפסיקה ישראל לחלוטין את ביקוריהם של בני משפחות מהשטחים הכבושים אצל יקיריהם הכלואים בישראל. משהתגבר החשש, כי לא מדובר בצעד הנדרש ברמה האופרטיבית, אלא בענישה קולקטיבית של האסירים ועשרות אלפי בני משפחותיהם, פנה המוקד להגנת הפרט ליועץ המשפטי לממשלה, וכן לפרקליטות המדינה, בקריאה לחידושם המידי של ביקורי המשפחות אצל הכלואים.¹⁴

הביקורים חודשו ביום 13.7.2014, אולם אז התברר כי על אסירים המשויכים לחמאס, לגיהאד האסלאמי ולחזיתות לשחרור פלסטין, הוטלה מניעת ביקורים עונשית, והם אינם זוכים לפגוש את משפחותיהם. עתירה שהגיש המוקד לבג"ץ ביום 23.9.2014, בדרישה לחדש את ביקורי המשפחות ללא יוצא מן הכלל, עודה ממתנה לתגובת המדינה.¹⁵ בינתיים, השתנו הדברים קמעא – בהתאם לבדיקות שערך המוקד מול האסירים, מתקיימים ביקורי משפחה אצל הכלואים מהחמאס והגיהאד האסלאמי פעם בחודשיים בלבד. גם אסירים השייכים לארגונים אחרים, אך מוחזקים ביחד עם אסירי החמאס והגיהאד האסלאמי באותם אגפים בכלא, זוכים לביקורי משפחה פעם בחודשיים בלבד. ההחלטה המפלה בנושא ביקורי משפחות אצל יקיריהן הכלואים ממשיכה לפגוע בזכויותיהם הבסיסיות של אסירים ובני משפחותיהם, ובראשן הזכות לחיי משפחה.

פרט לשלילת הזכות לביקורי משפחות, בחנה ממשלת ישראל – בעקבות אירוע החטיפה – את האפשרות להרע את תנאי כליאתם של אסירים "ביטחוניים" המשויכים לארגון החמאס באופנים נוספים, כגון הגבלת הרכישה של מוצרי מזון בקנטינה של בתי הכלא והוצאת מכשירי החשמל מהתאים, כך על פי התקשורת הישראלית.¹⁶ ביום 18.6.2014 פנה המוקד לשר לביטחון פנים והעביר לו חוות דעת משפטית בדבר פסלות ההצעות הללו, המבקשות להטיל על האסירים סנקציות קולקטיביות על רקע השתייכותם הפוליטית-אידיאולוגית ולהשתמש בהם כקלפי מיקוח, במטרה להפעיל לחץ על גורמים עליהם אין להם כל שליטה.¹⁷ מהמענה שנתקבל במוקד ביום 3.8.2014 מטעמו של השר, ניתן ללמוד כי ישראל רואה בתנאי המחיה הבסיסיים של האסירים הפלסטינים משום מתנת חסד כלפיהם, אשר ניתן לשלול אותה כשם שניתן היה לא לספקה מלכתחילה: "זכויות האסירים הביטחוניים של ארגון החמאס, באשר הם, לא נפגעו", נכתב בתשובה לפנייה, "יחד עם זאת, הענקתן של טובות הנאה לאוכלוסיית אסירים זו... נבחנו [כך במקור] מחדש".¹⁸

¹⁴ מכתב מיום 25.6.2014 מהמוקד להגנת הפרט למר יהודה וינשטיין, היועץ המשפטי לממשלה, וכן מכתב מיום 2.7.2014 מהמוקד להגנת הפרט לעו"ד אסנת מנדל, פרקליטות המדינה; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158450.pdf>

¹⁵ בג"ץ 6409/14, מליטאת ואח' נ' ממשלת ישראל; ואח'; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158712.pdf>

¹⁶ ר' רענן בן צור ואליאור לוי, "קנטינה ומאוררים: מה יאבדו אסירי חמאס?", Ynet, 18.6.2014; לצפייה: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4531486,00.html>

¹⁷ לצפייה בחוות הדעת: <http://www.hamoked.org.il/files/2013/1158412.pdf>

¹⁸ מכתב מיום 29.6.2014 (התקבל במוקד ביום 3.8.2014) מאודי שלוי, ראש מטה השר לביטחון פנים, למוקד להגנת הפרט; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158711.pdf>

הריסות בתים עונשיות

במסגרת הסנקציות שהופעלו על הפלסטינים בגדה המערבית בתגובה לחטיפתם של שלושת הנערים הישראליים, החליטה ישראל לשוב ולאמץ מדיניות של הריסת בתים עונשית, כאמצעי "הרתעה" נגד מפגעים פוטנציאליים. מדיניות זו, שיושמה בעבר באופן שיטתי, נזנחה כמעט לחלוטין בשנת 2005, לאחר שוועדה צבאית קבעה שיישומה אינו מרתיע מפני ביצוע פיגועים, ובמקרים מסוימים אף עלול לעודד זאת.

בעקבות ההחלטה "להחיות" את מדיניות הריסת הבתים העונשית, הרס הצבא בחודשים יולי ואוגוסט 2014 ארבעה בתי מגורים בחברון: דירתו של חשוד בביצוע פיגוע ירי ובתייהם של שלושת החשודים במעורבות בחטיפת הנערים. המוקד להגנת הפרט עתר לבג"ץ לגבי כל אחד מהבתים, בניסיון למנוע את ההריסות, אולם בג"ץ דחה את העתירות בזו אחר זו, לאחר שהשופטים קיבלו את עמדת המדינה, לפיה ההידרדרות במצב הביטחוני מצדיקה את מימוש הסמכות להרוס בתי מגורים, הנתועה בתקנה 119 לתקנות ההגנה המנדטוריות לשעת חירום.¹⁹ התקשורת בישראל דיווחה כי הצבא נערך להרוס עשרות בתים נוספים בגדה, בהם של "אסירים ביטחוניים" ששוחררו במסגרת עסקת שליט ו"חזרו בצורה זו או אחרת לטרור",²⁰ אולם ממערכת הביטחון נמסר, במענה לפניית המוקד בעניין, כי הסמכות להרוס בתים תופעל רק במקרים המוגדרים "קיצוניים בחומרתם".²¹

בנובמבר 2014, עת הוציא הצבא צווי הריסה לבתי משפחותיהם של שישה תושבי ירושלים המזרחית, אשר ביצעו לכאורה פיגועים קטלניים בעיר, התברר כי אין מדובר בצעדים נקודתיים, אלא במה שמסתמן כחידוש גורף של המדיניות הפסולה.²² את אחד הבתים – דירתו של תושב סילוואן שדרס במכוניתו הולכי רגל בתחנת הרכבת הקלה בירושלים בתאריך 22.10.2014 – פוצצו כוחות הביטחון עוד בליל ה-19.11.2014. המשפחה סירבה להגיש השגה כנגד הכוונה להרוס את הדירה, או לפנות לבג"ץ, בשל אי אמון במערכת המשפט הישראלית. בעניינם של חמשת הבתים האחרים – דירתו של מבצע פיגוע הדריסה השני ברכבת הקלה, בתאריך 5.11.2014, המצויה בשועפאט; דירת הוריו של החשוד בירי בתאריך 30.10.2014 בפעיל הימין יהודה גליק, באבו תור; בתי משפחותיהם של שני מבצעי הפיגוע בבית הכנסת בשכונת הר נוף בתאריך 18.11.2014, המצויים בשכונת גיבל

¹⁹ בג"ץ 4597/14, עוואדה ואח' נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית (2014), פסק דין מיום 1.7.2014; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158437.pdf>;

בג"ץ 5290/14, קואסמה ואח' נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית (2014), פסק דין מיום 11.8.2014; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158616.pdf>;

²⁰ חיים לוינסון, "צה"ל נערך להרוס עשרות בתים בגדה, בהם של רוצחי משפחת פוגל", **הארץ**, 4.7.2014; לצפייה: <http://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2366842>; ורי גם Sudarsan Raghavan, "In West Bank, Israel revives punitive home demolitions in effort to deter Hamas", **Washington Post**, 22.7.2014; לצפייה:

http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/in-west-bank-israel-revives-home-demolitions-to-stop-hamas/2014/07/22/c8197236-1dd7-4874-a3eb-f9438065644f_story.html

²¹ מכתב מיום 19.8.2014 מעו"ד מיכל הוד, עוזרת לפרקליט המדינה, למוקד להגנת הפרט; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/images/1158472.pdf>;

²² על פי פרסומים בעיתונות, הורה ראש ממשלת ישראל להרוס גם את בתייהם של שני חשודים בביצוע פיגועי דקירה בתל אביב ובגוש עציון; הבית האחד מצוי בעיר חברון והאחר במחנה הפליטים עסכר שבנפת שכם, ורי אטילה שומפלבי, "נתניהו הורה לקדם הרס בתי המחבלים שביצעו היום פיגועים", **Ynet**, 10.11.2014; לצפייה: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4590531,00.html>

מוכבר; ודירתו של נהג טרקטור שביצע פיגוע דריסה בתאריך 4.8.2014, גם היא בגיבול מוכבר – התנהלו עד לאחרונה הליכים בבג"ץ. ביום 31.12.2014 פרסם בג"ץ את הכרעתו בחמש העתירות, שארבע מתוכן הוגשו על ידי המוקד: בעתירה הנוגעת לחשוד בירי בגליק, הוציא בית המשפט צו על תנאי, המורה למדינה לנמק מדוע לא תימנע מהריסת הבית; יתר העתירות נדחו, אולם נכון לכתיבת שורות אלה, טרם נהרסו הבתים.²³

עתירה ציבורית-עקרונית שהגיש המוקד – בראש קבוצה של ארגוני זכויות אדם – כנגד מדיניות הריסת הבתים העונשית, נדחתה אף היא ביום 31.12.2014.²⁴ לעתירה צורפה חוות דעת משפטית, שנכתבה בידי חשופי המומחים הפועלים בישראל בתחומי המשפט הבינלאומי, החוקתי והצבאי, אשר קבעה, בין היתר, כי הריסת בתים הינה ענישה קולקטיבית שעשויה, בנסיבות מסוימות, לעלות כדי פשע מלחמה.²⁵ בית המשפט קיבל את טענות המדינה, לפיהן הנימוק להריסה הוא הרתעתי ולא עונשי, קבע כי יש להידרש בעתיד לעניין מידת ההרתעה שהריסת הבתים אכן יוצרת בפועל ואף הוסיף, כי במקרים עתידיים יבקש מהמדינה להציג ראיות ממשיות לקיומה של הרתעה כזו. עם זאת, שילב בית המשפט בדבריו גם ציטוטים מהמשפט העברי, המצדדים באופן מפורש בענישה קולקטיבית.²⁶ ביום 15.1.2015 הגישו הארגונים בקשה לדיון נוסף בעתירה, בפני הרכב שופטים מורחב.²⁷

כבוד המת

למעלה מאלפיים ומאתיים פלסטינים נהרגו כתוצאה ישירה של המתקפה הישראלית, האווירית והקרקעית, על רצועת עזה. בהתבסס על הניסיון שנצבר במוקד להגנת הפרט משך שנים רבות, ולאור העובדה שבעבר לא בחלה ישראל בהחזקת גופות של פלסטינים כקלפי מיקוח, מניחים אנשי המוקד כי גם הפעם מחזיקה ישראל בגופותיהם של חלק מההרוגים מעזה.²⁸ סברה זו מתחזקת נוכח פרסומים זרים, על פיהם גופות שני מפקדים בארגון החמאס נלקחו על ידי הצבא הישראלי במהלך הקרבות.²⁹

על רקע זה, פנה המוקד ביום 22.10.2014 למשרד הביטחון, בבקשה לפי חוק חופש המידע, ודרש לקבל פרטים על גופות של פלסטינים מהרצועה שנהרגו במהלך המתקפה על עזה והמוחזקות בידי ישראל. המוקד ביקש לדעת, האם הועברו

²³ בג"ץ 8024/14, חג'אזי ואח' נ' אלוף פיקוד העורף (2014), פסק דין מיום 31.12.2014; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158989.pdf>; בג"ץ 8066/14, אבו ג'מאל ואח' נ' אלוף פיקוד העורף (2014), פסק דין מיום 31.12.2014; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1159008.pdf>

²⁴ בג"ץ 8091/14, המוקד להגנת הפרט ואח' נ' שר הביטחון ואח' (2014); לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1159000.pdf>

²⁵ לצפייה בחוות הדעת: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1159001.pdf>

²⁶ ר' לעיל, ה"ש 24, פסק דין מיום 31.12.2014; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1159007.pdf>

²⁷ דנג"ץ 360/15, המוקד להגנת הפרט ואח' נ' שר הביטחון ואח'; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2015/1159120.pdf>

²⁸ להרחבה ר' דו"ח המוקד להגנת הפרט ובצלם, גופות אסורות, 1999; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/items/10500.pdf>

²⁹ רועי קייס, "דיווח בטורקיה: גופות שני מפקדים בחמאס נלקחו על ידי צה"ל ביצוק איתן", Ynet, 19.10.2014; לצפייה: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4581844,00.html>

גופות של פלסטינים מהרצועה לישראל במהלך המלחמה, ואם כן – מה מספרן. כמו כן, ביקש המוקד לדעת האם זהותן של כל הגופות ידועה והיכן הן מוחזקות.³⁰ ביום 7.12.2014 מסר דובר צה"ל למוקד, כי גורמי הביטחון זקוקים לאורכה של 30 יום על מנת להשיב לבקשה. עד לכתיבת שורות אלה, טרם התקבלה תשובה.

זאת ועוד. באוקטובר 2014 התקבלה במוקד פנייה לסיוע באיתורו של צעיר פלסטיני, תושב רפיח שברצועת עזה, שנראה לאחרונה באיזור המזרחי של רפיח בראשית אוגוסט על ידי אחד מחבריו, כשהוא שוכב ללא תזוזה, מכוסה דם, אולי פצוע ואולי מת, ובקרבתו חיילים ישראלים. מאז נעלמו עקבותיו ומשפחתו אינה יודעת מה עלה בגורלו. המוקד פנה בעניינו של הצעיר למשרד הביטחון, וביקש לדעת האם עודו בין החיים והאם הוא מוחזק בידי ישראל, ואם כן – היכן.³¹ נכון למועד כתיבת שורות אלה, טרם התקבל מענה ענייני למכתב.

המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר הוא ארגון זכויות אדם שהוקם בשנת 1988 על רקע אירועי האינתיפאדה הראשונה. מטרתו לעמוד על זכויותיהם של פלסטינים, הנמצאים תחת הכיבוש הישראלי. המוקד פועל לאכיפה של הסטנדרטים והערכים המעוגנים במשפט ההומניטארי ההומניטארי הבינלאומי ובמשפט זכויות האדם הבינלאומי. www.hamoked.org

³⁰ לצפייה במכתב: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158900.pdf>

³¹ מכתב מיום 28.10.2014 מהמוקד להגנת הפרט ליועץ המשפטי למערכת הביטחון; לצפייה: <http://www.hamoked.org.il/files/2014/1158901.pdf>